# TRIODUL PUBLICAT LA CHIŞINĂU ÎN 1862

*Irina CONDREA*

Studiul textelor cu caracter religios reprezintă, pentru Republica Moldova, un domeniu nou, dat fiind faptul că, până acum 25 de ani, din cauza atitudinii ostile a regimului comunist faţă de biserică, faţă de cult, o asemenea tematică era strict interzisă.

În cercetările iniţiate recent se încearcă o evaluare a repertoriului de texte publicate în Basarabia în perioada ţaristă, începând cu anul 1812, când în scaunul mitropolitan din Chişinău vine exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni, cel care iniţiază tipărirea de carte liturgică şi de alte texte cu caracter religios la Chişinău.

Cărţile publicate la Chişinău circulau în Basarabia în paralel cu ediţiile din ţară, din centrele tipografice bine cunoscute de la Râmnic, Neamţ, Iaşi, Bucureşti, Buda şi altele. Informaţii elocvente în acest sens se conţin într-o amplă ediţie, care consemnează prezenţa şi circulaţia cărţii de cult în Basarabia – lucrarea istoricului Igor Cereteu „Carte românească veche şi modernă în fonduri din Chişinău. Catalog” [1]. Compartimentul *Catalog* se încheie cu o listă a tuturor cărţilor în ordine cronologică, în total 418 titluri, indicându-se la fiecare poziţie numărul de exemplare păstrate în diverse instituţii din Republica Moldova [1, p.350-359]. Este dată şi o listă a centrelor tipografice din care provin cele peste o mie de volume, indicându-se ediţiile în ordine cronologică.

Cărţile de cult publicate la Chişinău prezintă interes atât în calitatea lor de factor de cultură în această regiune, cât şi din punct de vedere filologic, în special pentru că fixează anumite elemente ale textului religios din perioada respectivă, ceea ce ne dă posibilitatea să urmărim evoluţia acestui limbaj până în prezent.

Ca material pentru investigaţie ne-a servit un text mai puţin preferat de tipografii, dar foarte valoros din punctul de vedere al expresivităţii limbajului şi al forţei duhovniceşti – este vorba de *Triod* (carte cunoscută şi cu denumirea grecească *Triodion*).

Frecvenţa *Triodului* în spaţiul românesc a fost destul de bine studiată [2], fiind elaborată şi o listă a ediţiilor tipărite – prima apariţie este datată cu anul 1558 – Triod – Penticostar slavon, (1550) 1558,

tipărit de Coresi, la Târgovişte. (Se cunosc două exemplare: unul la BAR şi unul la Biblioteca Publică din Petersburg. Ambele exemplare sunt incomplete. Se pare că acest Triod a conţinut peste 360 de file.) În total, sunt înregistrate 33 de ediţii publicate pe parcursul secolelor XVI-XX, dintre care 9 datează din secolul XIX, situându-se între anii 1800 şi 1897: 1800 (Blaj), 1804 (Blaj), 1813 (Blaj), 1816 (Iaşi), 1816 (Buda), 1833 (Neamţ), 1847 (Neamţ), 1891 (Bucureşti), 1897 (Bucureşti) [2]. În colecţiile din Chişinău figurează doar 4 din cele 9 ediţii, publicate în secolul XIX – cele din 1813 (Blaj), 1816 (Buda), 1891 (Bucureşti), 1897 (Bucureşti) [2].

Este important de menţionat că în secolul XIX *Triodul* a fost publicat şi la Chişinău, în Tipografia Duhovnicească în anul 1862, dar această ediţie nu este consemnată în lista menţionată mai sus [2]. Catalogul lui I.Cereteu fixează 10 exemplare ale acestui *Triod*, aflate în colecţiile bibliotecilor, muzeelor şi arhivelor din Chişinău, un număr relativ mic, în comparaţie cu numărul de exemplare ale altor cărţi de cult din acea perioadă, cum ar fi *Liturghierul, Evangheliile, Molitvenicul* ş.a.

Cert este că acestea zece, depozitate în colecţiile unor instituţii, nu sunt unicele aflate pe teritoriul Basarabiei, pentru că multe exemplare – nu se ştie câte – se află în posesia bisericilor şi a centrelor monastice, colecţii mai puţin cercetate. Noi am consultat pentru studiul întreprins un exemplar al *Triodului* aflat în colecţia de cărţi a Bisericii „Sfântul Gheorghe" din Cojuşna, localitate aflată în imediata apropiere de Chişinău. *Triodul* publicat la Chişinău din 1862 este un volum de dimensiuni mari, obişnuite în acea perioadă pentru cărţile bisericeşti, de 36 x 24,5 cm şi are 374 de file numerotate. Deoarece numerotarea se făcea doar pe o singură faţă a foii, totalul de pagini este de 748, textul fiind scris cu alfabet chirilic.

Ediţia din Chişinău din anul 1862 se situează cronologic după cea din 1847 de la Neamţ. Este importantă această precizare, pentru a stabili, prin comparaţie, anumite particularităţi ale textelor, dat fiind faptul că în secolul XIX existau diverse politici editoriale de adaptare, preluare ş.a. a textelor bisericeşti. Bunăoară, la Chişinău unele cărţi de cult erau sau trebuiau să fie traduse din limba rusă, altele preluau integral ediţiile deja existente în limba română, iar o altă parte reprezentau diverse compilaţii, cu adăugiri, modificări şi ajustări, făcute în funcţie de situaţie.

În acest sens, ediţia *Triodului* din 1862 de la Chişinău are un indiciu pregnant al modelelor ruseşti ale cărţilor de cult, care conţineau în mod obligatoriu ample formule de elogiere a împăratului şi a întregii familii imperiale ruse. Această practică a fost introdusă de Gavriil Bănulescu-Bodoni, fiind impusă de Sinodul de la Sankt-Petersburg [3, p.118]. *Triodul* din 1862 începe cu următorul text:

*Întru slava sfintei, cei de o fiinţă, de viiaţă făcătoarei şi nedespărţitei Troiţe, a Tatălui, şi a Fiiului, şi a Sfântului D(u)h. Cu porunca prea blagocestivului, sângur stăpânitoriului, marelui domnului nostru împărat Alexandru Nicolaevici a toată Rossiia; în fiinţa soţiei sale, a prea blagocestivei doamnei, împărăteasei Mariei Alexandrovnei; în fiinţa clironomului lui, bine credinciosului domn, ţesarevici marelui cneaz Nicolai Alexandrovici, şi bine credincioşilor domni şi marilor cneaji: Alexandru, Vladimir, Alexii, Serghii şi Pavel Alexandrovicei; în fiinţa bine credinciosului domn şi marelui cneaz Constantin Nicolaevici şi a soţiei sale, bine credincioasei doamnei, mare cneaghine Alexandrei Iosifovnei; în fiinţa bine credincioşilor domni şi marilor cneaji: Nicolai, Constantin, Dimitrii şi Viaceslav Constantinovicei; în fiinţa bine credinciosului domn şi marelui cneaz Nicolai Nicolaevici şi a soţiei sale, bine credincioasei doamnei, marei cneaghine Alexandrei Petrovnei; a bine credinciosului domn şi marelui cneaz Nicolai Nicolaevici; în fiinţa bine credinciosului domn şi marelui cneaz Mihail Nicolaevici şi a soţiei sale bine credincioasei, doamnei marei cneghinei Olghei Feodorovnei; a bine credincioşilor domni şi marelor cneaji Nicolai şi Mihail Mihailovicei; în fiinţa bine credincioasei doamnei şi marei cneghine Elenei Pavlovnei; a bine credincioaselor doamne şi marelor cneajni: Mariei Alexandrovnei, Olghei şi Vearei Constantinovnei şi Anastasiei Mihailovnei; a bine credincioaselor doamne şi marelor cneaghine: Mariei Nicolaevnei, Olghei Nicolaevnei şi a soţului ei; a marei cneghine Ecaterinei M(i)hailovnei şi a soţului ei; a corolevei Niderlandelor Annei Pavlovnei. Iară cu blagosloveniia prea sfântului, îndreptătoriului Sinod şi a pre osfinţitului Antonie, Arhiepiscopului Chişinăului şi Hotinului, s-au tipărit cartea aceasta ce să numeşte Triodion, în duhovniceasca tipografie, în păzitul de Dumnezeu oraş Chişinău a oblastiei Bessarabiei, la anul de la facerea lumii 7370, iară dela naşterea cea după trup a lui Dumnezeu Cuvântul 1862. Dechemvrie, în 20. Indictul 5.*

Cartea nu are o foaie de titlu propriu-zisă, denumirea fiind aşezată pe prima pagină sus: „TRIODION adecă trei cântări cu Dumnezeu cel sfânt carele cuprinde întru sâne ce i să cuvine”, după care urmează priml text canonic „DUMINECA întru care să ceteşte sfânta Evanghelie a pildei Vameşului şi a Fariseului”.

În ceea ce priveşte limbajul, cele mai interesante sunt formele arhaice, precum şi anumite particularităţi specifice „zonale”, ce denotă influenţa limbii ruse, de exemplu: *fiiul cel curvariu* (desfrânat), *grobniţă* (cimitir), *Bogorodicina* (Născătoarea), *pravoslavnici* (ortodocşi), *poftorind* (repetând) şi multe altele. Or, dincolo de aspectele specifice fiecărei ediţii, *Triodul* conţine texte de o mare sensibilitate şi expresivitate, iar studierea lor poate scoate la iveală un adevărat tezaur de imagini şi forme poetice ale limbii române.

***Referinţe:***


1. CERETEU, I. *Carte românească veche şi modernă în fondurile din Chişinău. Catalog.* Iaşi: Tipo Moldova, 2011.
2. GIOSANU, M. *Istoria unei cărţi de cult cu multiple valenţe poetice. Triodul.* [Accesat 09.04.2016] Disponibil: http://www.cntdr.ro/sites/default/files/c2010/c2010a49.pdf
3. CONDREA, I. Structura primelor cărţi religioase în limba română, tipărite în Tipografia Exarhicească din Chişinău. În: *Akademos*, nr 1, 2016, p.115-119.